

odstira kopreno eksotičnosti s tega dela sveta in ga odkriva v realnih potezah. Za vsem tem pa je čutiti razgledano osebnost, ki suvereno pregneta vse duhovne in materialne pojave preteklosti in sedanjosti, s katerimi se srečuje. Dokumentarne ilustracije, ki se vežejo s tekstom in ga vizualno dopolnjujejo, pa dajejo *Okamenelemu smehljaju* še posebno vrednost.

France Vurnik

NOVELE KATHERINE MANSFIELD. Nič preveč ne trdimo, če pravimo, da je izid zbirke novel Katherine Mansfield *Družba v vrtu** najzadovoljivejši, če že ne tudi najpomembnejši prevajalski dogodek v zadnjem času. Ne, da bi bili minuli meseci s prevodi — in tudi pomembnimi prevodi — revni. Nasprotno: od Musila do Durrella se nam je posrečilo loviti korak s tistim, kar bere sodobna Evropa. Katherine Mansfield seveda tudi sodi v družbo avtorjev, ki jih veliko berejo; vendar ta trenutek v svetu nikakor ni modna pisateljica. Njena slava je od leta 1923, ko je umrla, doživela vzpone in padce, čeprav je v bistvu vztrajno rasla; vendar še vedno ne šteje med avtorje, ki jih beremo, ker jih moramo brati; pač pa med tiste, ki jih beremo z neskalsjenim užitkom.

Dve lastnosti v prvi vrsti odlikujeta njeno prozo: izredno tanko psihološko opažanje in skrajna ekonomičnost izraza. Če se nam pri njenih novelah neprestano zdi, kot bi jih brali v rokopisu, v bežnih, skoraj pajčevinasto rahlih zapisih, pa vendarle ne začutimo nikoli utrujenosti, pozornost nikoli ne popusti; in analiza pokaže, da zato ne, ker pri njej ni stavka, da, skoraj ni besede odveč. Rojena novelistka je; še bolje: rojena je za kratko zgodbo; in če kdaj lahko rečemo s polnim prepričanjem, da izpoveduje neka proza pisateljski »talent«, to lahko rečemo pri Katherine Mansfield. Njeno oko v trenutku zazna vse lastnosti in posebnosti situacij; nič ji ne uide — noben vzgib, nobena lastnost nastopajočih. Z vsemi čuti hkrati vsrka vzdušje; in nikoli ni v zadregi za izraz, za podobo. Poetičnost njenih opisov narave je spontana, pa hkrati do kraja kontrolirana, prav kot se zna ustaviti pri naborku na ženski obleki ali ob moški palici in klobuku in napraviti iz njih nezgrešljiv simbol.

V Anglijo je prišla iz Nove Zelandije in je prinesla v angleško književnost iz svoje domovine nekaj tem in podob; vendar ni niti najmanj eksotična ali provincialna. Vključila se je neposredno v glavni tok sočasne angleške književnosti, med Lawrencea na eni in Joycea in Woolfovo na drugi strani; pri svojih si je svet vzhodnih prestolnic, Londona, Pariza, kot bi bil njen; edino, kar je obdržala do konca, dotlej, ko je štiriintridesetletna, na višku pisateljskega razvoja, podlegla tuberkulozi, je bil široko odprti, v najzlahtnejšem pomenu besede naivni pogled, sposobnost na novo odkriti že tisočkrat znane stvari.

Izbor, ki ga prinaša slovenska izdaja novel Katherine Mansfield, je srečen prerez skozi njeno zrelo snovanje. Tematski razpon ni zelo velik: nekaj utrinkov iz otroškega sveta ali sveta doraščajočega dekleta, tanko zajet razpoloženski trenutek ali prvo srečanje mladega človeka z neko življenjsko resničnostjo, ki jo bo moral odslej nasilno vključiti v svojo vednost; pretres ob njej. Številne variante srečanj med moškimi in žensko, zaljubljenih, ljubečih, ljubosumnih in hladnih, razdiralnih, okrutnih. Tegobe starosti; velika človeška samota. Okoli starosti in okoli samote najde Katherine Mansfield najbolj pretresljive in do bolečine točne podobe in oznake; in pa okoli najrazličnejših vidov človeške

* Katherine Mansfield: *Družba v vrtu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1965.

okrutnosti. Presunjena je nad dvojnostjo človeške narave, ki je tako rekoč v istem trenutku zmožna skrajne rahločutnosti in skrajne brezobzirnosti, resnične dobrote in mrzle krutosti, predvsem pa iskrene prizadetosti in popolne brezbržnosti. Če bi bila po svoji osnovni pisateljski barvi moralistka, bi rekli, da jo najostreje prizadevata prav brezbržnost in iz nekake raztresenosti porojena okrutnost človeškega rodu; še bolj kot osupljivi odtenki sebičnosti, ki jim zna najti toliko in tako zgovornih podob. Toda pisateljica veliko preveč ljubi življenje, preveč uživa v njegovih najrazličnejših pojavih in izrazih, da bi mogla biti moralistka. Morda je pri tem soudeležena njena bolezen; gotovo pa je njena poglavitna tema človekovo »shajanje« na tem svetu, njegovo velikokrat boleče in krčevito, pa vztrajno prilagajanje življenju, četudi ga pogosto veže in tišči kot preozko ukrojena suknja.

Katherine Mansfield je pisala v prvih dveh desetletjih našega stoletja, ko je bila družbena zavest že samoumevni delež zahodnega pisatelja. Tudi sama do socialnega vprašanja nikakor ni brezbržna. Vendar se njene drobne drame in tragedije odvijajo drugje, v človeških dušah in srcih; socialni položaj junakov jim daje samo ostrejšo barvo in obris. Za poantiranje svojih novelic ne potrebuje zgodbe; pač jo včasih uporabi, da, uporabi celó zgodbo na robu melodramatičnosti ali senzacionalizma, ne da bi kdaj zdrknula v eno ali drugo. Toda skoraj še večkrat prikaže samo odnos med nekaj ljudmi ali duševno stanje junaka s tako minimalnimi elementi »zgodbe«, da jih skoraj lahko odmislimo; in pisati zna tudi tako, da se vsakršnemu »zapletu« in tudi individualnemu junaku sploh odreče; junak je v tem primeru življenje, en sam, bleščoč utrinek življenja, droben *pars pro toto*, ki nam predoči celo veselje človeške radosti in bolečin.

Jože Udovič je tako v izboru kot v prevodu dokazal tanko vživetje v pisateljičin svet. Morda znamo do kraja ceniti uravnovešenost in izbrušenost njegovih prevodov šele, ko preberemo knjigo do konca; tedaj občutimo tudi tista mesta, ki bi se dala povedati glaje, kot rafiniran dosežek: proza Katherine Mansfieldove bi trpela pri tem, če bi jo prelili v preemhko slovenščino; posebno novele, ki so napol prizadeta in napol ironična podoba mondene ali bohemskega sveta zgodnjih dvajsetih let, bi ob preobčajnem izrazju in preveč »pogovornem« jeziku utegnile zbledeti. Tako pa stojijo vsaka zase kot droben novelističen dragulj.

Rapa Šuklje

FILM

BOŠTJAN HLADNIK, EROTIKON. Novi celovečerni film Boštjana Hladnika *Erotikon*, ki so ga pri nas predvajali le ožjemu krogu filmskega občinstva, saj ga je režiser posnel za nemškega producenta in še ni gotovo, ali ga bo katero naših distribucijskih podjetij sploh odkupilo, tako v svoji tematski strukturi kakor v oblikovalnem postopku združuje vrsto lastnosti, ki so značilne že za njegova prejšnja dva igrana filma *Ples v dežju* in *Peščeni grad*.

Motiv, ki se ga je Hladnik lotil že v *Peščinem gradu* in deloma tudi v svojem prvem filmu, je v pričujočem delu razširjen in prepleten s celo vrsto izraznih novosti. Značilno zanj je še zmerom prisotno trojno ljubezensko razmerje (Sven, Ingrid, Gunnar), s kakršnim smo se prvič izraziteje srečali v *Peščinem gradu* in je četrti akter, Ulla, ki v tej družini izstopa kot najbolj